

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ПРОГРАМА РАДА

ЛАБОРАТОРІЯ
ЗАКОНОДАВЧИХ
ІНІЦІАТИВ
www.labi.org.ua

ІнфоЦентр

Регулювання діяльності громадських організацій (NGO) в країнах ЄС, США та Канаді

Інформаційна довідка, підготовлена
Європейським інформаційно-
дослідницьким центром на запит
народного депутата України

Поняття «громадських організацій» в західному світі має достатньо широке визначення. Зазвичай це добровільне об'єднання громадян, для захисту своїх соціальних, економічних, творчих, національно-культурних та спортивних інтересів без політичної складової. Також дуже часто можна зустріти терміни «неурядова організація», що підкреслює незалежність від держави та «неприбуткова організація», вказуючи на те, що прибуток не є основною метою. Відносини між державою та третім сектором зазвичай регулюються документами, які визначають політику співробітництва.

Розрізняють три головні моделі діяльності громадських організацій:

1. Континентальна модель (ЄС)

Держава бере на себе понад половину видатків громадської організації, в які входять лише видатки, пов'язані безпосередньо з діяльністю громадської організації (проведення конференцій, круглих столів, соціальних програм, заходів та акцій), а не тих, що спрямовані на забезпечення самої організації (купівля меблів, офісної техніки, виплата зарплат тощо). Через це внески та добровільні пожертви громадян займають незначну частку в загальній системі надходжень (близько 30%, інше становлять доходи від підприємницької діяльності). В Європі організації мають налагоджену структуру, тривалу історію, однак невелику кількість членів. Громадські організації через залежність від держави часто є дуже політизованими – можна прослідкувати «провладні» та «опозиційні» NGO. Також часто можна спостерігати достатньо великий вплив церкви, особливо в культурно-освітній сфері. Громадські організації є не стільки самостійними гравцями, скільки посередниками між суспільством та державою і займаються інформуванням громадськості.

2. Англосаксонська модель (США, Канада, Великобританія, Австралія, Нова Зеландія)

Неурядові організації набагато менше залежать від держави (компенсується близько третини видатків на проектну діяльність), саме це дає можливість значно жорсткіше захищати громадські інтереси та критикувати державну політику. Також, це мотивує займатися більш активно філантропічною діяльністю для отримання додаткових доходів. Велику роль відіграє феномен волонтерства. Приватні пожертви від членів та донорів є досить значними та можуть коливатися від 10% до 50% річного доходу – це можна пояснити значними податковими пільгами для осіб та підприємств, що здійснюють пожертви.

3. Скандинавська модель

Залежність від державного фінансування мінімальна (близько 20%), однак популярність громадських організацій є помірною через соціальне спрямування самої держави. В Норвегії, Данії, Швеції та Фінляндії уряди самі проводять широкі соціальні кампанії з підтримки різних сфер суспільного життя та незахищених верств населення. Особливо популярними напрямками є освіта, культура, екологія, підтримка молоді та захист прав жінок.

Фінансування громадських організацій можна поділити на такі типи:

- Пряме державне фінансування, часто за захищеними статтями бюджету:
  - субсидії на надання певних послуг, зазвичай від профільного міністерства;
  - надання грантів з подальшим звітуванням перед структурою, що профінансувала проект (міністерство, служба, агентство) та чіткими строками виконання. Гранти розподіляються за відкритим конкурсом на основі проектних заявок.
- Непряма державна підтримка
  - Податкові пільги
  - Повне звільнення від податків

Зазвичай держава звільняє від податків на доходи чи прибутки, податків на передачу майна (подарунки чи заповіти), акцизів, податків на додану вартість та податків з обігу.

Реєстрація громадських організацій в країнах ЄС та США відбувається в Міністерстві юстиції (або в структурі, яка виконує подібні функції) після виконання короткого ряду умов та надання наступної інформації про:

- Голову організації, засновників та керівні органи;
- юридичну адресу;
- статутний капітал та банківський рахунок;
- інформації про працівників (інколи членів) організації (ПІБ, адреса, телефони, місце роботи);
- надання підписів громадян про необхідність та підтримку такої організації (зазвичай від 50 до 500 осіб);
- мотиваційний лист;

- інформація про потенційні гранти та можливих донорів;
- ліцензування діяльності в окремих випадках (охорона здоров'я);
- статут;
- заява;
- протокол Установчих зборів.

Державним контролем за функціонуванням громадських організацій займаються органи, які відповідають за відповідні зловживання - Міністерство внутрішніх справ, Податкові інспекції, Служби, відповідальні за контроль інвестицій та надання грантів, профільні міністерства.

Країна	Особливості діяльності та державного регулювання	Джерело
Великобританія	«Договір Великобританії з громадськими організаціями» - прописаний алгоритм державного фінансування та спрощена система оподаткування. Функція розподілу та визначення переможців грантів надана місцевим громадам та органам влади.	http://www.ngo.bham.ac.uk/definingfurther.htm
Естонія	Спрощене оподаткування для громадських організацій та для донорів громадських організацій представлено в «Естонській концепції розвитку третього сектору».	http://www.legislationline.org/topics/country/33/topic/1/subtopic/18
Хорватія	Відсоток від зборів (5-10%) йде на фінансування громадських організацій. Внески та гранти для громадських організацій звільнені від оподаткування. «Хорватська програма співпраці» - основний документ регулювання; Національний фонд розвитку громадянського суспільства – основний орган контролю за діяльністю.	http://www.legislationline.org/topics/country/37/topic/1/subtopic/18
Угорщина	За бажанням громадяни Угорщини можуть направляти 1% своїх податків не в державний бюджет, а на громадську організацію за вибором громадянина. «Угорська державна стратегія» - основний документ регулювання; Національний фонд розвитку громадянського суспільства – основний орган контролю за діяльністю.	http://www.legislationline.org/topics/subtopic/18/topic/1/country/25
Німеччина	Особлива увага приділяється громадським організаціям, які займаються розвитком та підтримкою територіальних громад. Німецький уряд виділяє кошти профільним асоціаціям, які в свою чергу розподіляють їх між громадськими організаціями, зазвичай за критерієм успішності	http://www.cof.org/content/germany

	виконання попередніх проектів. Виділення коштів з державного бюджету на розвиток третього сектору сягають 4% ВВП.	
Франція	Уряд дотримується політики надання субсидій організаціям, що регулярно проводять звітування перед громадськістю та досягають обіцяних проектних цілей.	http://www.bridgewest.eu/article/register-a-non-profit-organization-in-france
Данія	Держава надає гранти не під конкретний проект, а громадській організації, яка на свій розсуд визначає, на яку проектну діяльність витратити кошти. Частина коштів на гранти виділяються із зборів від «футбольних тоталізаторів».	http://www.ngo-monitor.org/funder/_denmark/
США	<p>Громадські організації визначаються як «неприбуткові» організації, що діють в інтересах американського суспільства; не займаються пропагандою, бізнес-лобіюванням та не беруть участі в політичних кампаніях.</p> <p>У законодавстві США визначено напрямки громадських організацій:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Профспілкові (професійні) організації; - Сільське господарство (аграрний сектор); - Організації військового типу; - Технічно-інженерні організації; - Освітні; - Культурні; - Організації соціальної допомоги; - Медичні та оздоровчі; - Релігійні; - Ветеранські; - Патріотичні; - Спортивні. <p>Звільняються від оподаткування неприбуткові громадські організації, що діють в сфері благодійництва, релігії, освіти та науки.</p> <p>Фінансування здійснюється через внески членів та донорів, які не оподатковуються, але не мають перевищувати 50% від річного доходу для фізичних осіб та 10% для юридичних. Донори отримують додаткові податкові пільги на свої доходи. Внески можуть здійснюватися не тільки в грошовому еквіваленті, а й у вигляді подарунків, офісної техніки, меблів, авто, нерухомості тощо.</p> <p>Контроль за діяльністю NGO здійснює податкова служба та федеральний уряд. Звітування відбувається через щорічні фінансово-податкові декларації, де вказуються усі джерела надходжень, статті видатків, подарунки та інформація про донорів. Також декларації мають бути оприлюднені на офіційному сайті організації для можливості публічного контролю.</p>	http://www.humanrights.gov/fact-sheet-non-governmental-organizations-ngos-in-the-united-states.html

Польща	<p>Усі громадські організації діляться на асоціації (з членством) та фундації (професійні організації без членства). І асоціації і фундації мають податкові пільги, зокрема 0% податку на додану вартість та звільнення від митних зборів. Пріоритетними в державі визначені наступні напрямки:</p> <ul style="list-style-type: none"> • робота з дітьми; • права людини; • охорона здоров'я; • реабілітація інвалідів; • культура та освіта; • фізичне виховання; • розвиток малого та середнього бізнесу; • екологія. <p>Переважну більшість фінансування здійснює держава – близько 50%.</p>	<p>http://www.bridgewest.eu/article/register-non-profit-organization-poland</p>
--------	---	--

Висновки

Головні форми та моделі взаємодії громадських організацій з державою визначені законодавчо та мають чітке нормативно-правове регулювання. Розвинуті демократичні держави зазвичай проводять наступні заходи для розвитку третього сектору:

- визначення стратегічних напрямків, пріоритетних для держави;
- спрощене податкове регулювання;
- створення спеціальних фондів розвитку NGO;
- пряма фінансова підтримка;
- активне впровадження нових форм взаємодії та контролю: електронні обговорення, форуми, петиції;
- проведення відкритих конкурсів для розподілу грантів;
- залучення органів місцевої влади та територіальних громад;
- публічна прозорість звітування неурядових організацій.

Джерела:

1. Державне фінансування громадських організацій: зарубіжний досвід та рекомендації щодо впровадження в Україні. – Аналітична записка. - <http://www.niss.gov.ua/articles/811>
2. Неурядові організації: досвід Сполученого Королівства // Британська Рада в Україні. – К., 1998. – 146 с.
3. Огляд досвіду країн Центральної і Східної Європи у сфері Законодавчого регулювання державного фінансування НУО / Міжнар. центр некомерц. права (США) // Громадян. суспільство. – 2007. – № 1. – С. 29-36.

4. Усаченко, Л. М. Зарубіжний досвід неурядових організацій: функціональні моделі.
5. Законодавче регулювання діяльності неприбуткових організацій: світовий досвід та рекомендації для України. – Лабораторія законодавчих ініціатив. - http://www.parlament.org.ua/index.php?action=publication&id=8&ar_id=42&as=0

*Інформацію підготувала Анастасія Константинівська,
інтернка Програми стажування у Верховній Раді України 2015-2016 рр.*